

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЙЦА

Брой 12 • год. CI • 24 ЮНИ 2022 г. • цена 1 лев

www.stdbg.org

Печатно издание: ISSN 1313-7611 • Онлайн издание: ISSN 2815-2638

проф. Светлозар
Елдъров, член на ТНЧ

**БЪЛГАРСКИЯТ
ПОЛИТИЧЕСКИ МОДЕЛ
ЗА МАКЕДОНИЯ –
ЧУВСТВА, ИДЕОЛОГИЯ
И ПОПУЛИЗЪМ**

На стр. 6

СКРОИХА ЗЛЕ ШАПКАТА НА БЪЛГАРИЯ!

МАРКО СЕМОВ

В едно интервю през наглед далечната 1999 г. забележителният наш публицист и народопсихолог чл.-кор. проф. Марко Семов споделя думи, които звучат болезнено актуално и днес.

Българският дух в момента е спотаен, смачкан, напласан. Живеем във време, което срива ценностната система на обществото. За съжаление срива се и имунната му система. Ако хората, които решават днес съдбините ни, не изровят главни от политическия пясък, в който са ги заровили, и не са в състояние да погледнат истината за нас с други очи, боледуването ни като нация не само ще продължи, но може и да има изключително тревожен край.

Не искам да вярвам, че ще стигнем дотам. Знам, че в съдбата на един народ има много тежки моменти. Както знаят, че в най-критичните времена се пръкват личностите, които са потребни на една нация, за да стъпи на краката си.

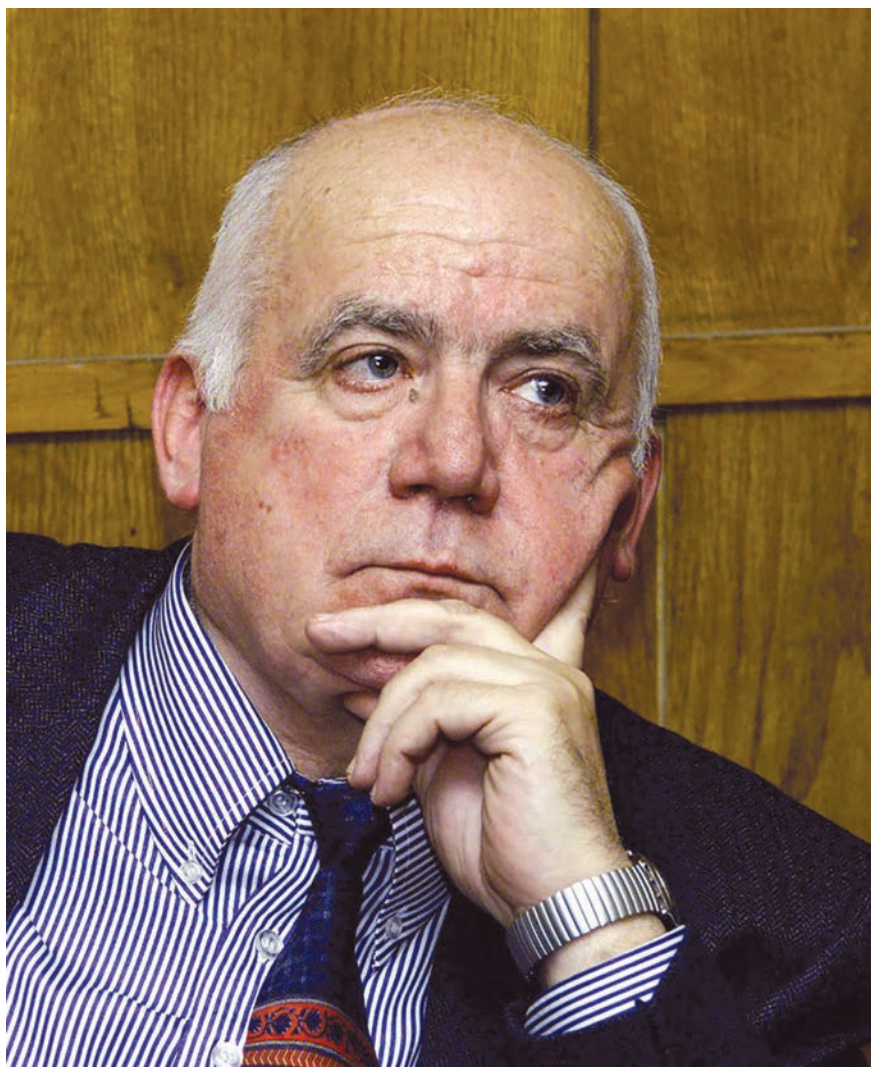
Не мога да повярвам, че има политик, който иска да остави лошо име след себе си. Макар, че нашата история гъмжи най-вече от такива имена... При всичката немощ на държавата ни днешните политици (все едно от какъв цвят са) си създават привилегии и уют, по-големи даже и от предишните.

И сигурно няма да е голям грях, ако повтора думите на „грешника“ Маркс: „Когато една партия (или власт) започне да създава привилегии за себе си, тя вече е обречена“. Бих добавил: ако това продължи дълго – обречена е и държавата!

Нещо накриво си вързахме обувките, не намерихме пътя, по който трябваше да тръгнем. Пороците на днешния ни хал се заченяха още преди 1989 г. Сценаристите зле скроиха шапката на България. За съжаление, колкото повече се вглеждам в политиката, толкова повече се убеждавам, че за да си политик в България, май не е толкова важно да имаш положителни качества, колкото да ги нямаш...

... Не зная дали духовността винаги изчезва, когато хората са потънали в грижи за хляба и за лекарствата си. Неотдавна един от най-духовните ни писатели ми се оплака, че от 2 години не е ходил на кино, на театър и не си е купувал вестник. Каква духовност да искаш от човек с жалка пенсия?

Въпреки това, ако има светлини над България през последните десет години, освен общия демокра-

Истинският оптимизъм започва тогава, когато един народ заговори за бедите си!

тичен полъх, това е все още живият дух на българските артисти, на част от българските писатели, на учените. Бих добавил – и на голяма част от журналистите ни. Всичките все още пазят самообладание и съхраняват кой както може духовността си.

... В своята съдба един народ сам пише рецептите си. В това е и моят оптимизъм за бъдещето на България. Когато му дойде часът, народът си намира и кой да му напише рецептата, и кой да му я изпълни.

Времето на българското занаятчийство, което стана гръбнакът на националния ни дух през Възраждането, е време, когато се съграждаха и много ценностни ка-

чества у българите. Не можем да кажем, че днешното време е такова. Защото днес няма занаятчии, няма и селяни, няма буржоазия. На път сме да ликвидираме и интелигенцията си. Ние сме държава, която доизяжда създаденото...

... Днешният наш вулгарен и просташки капитализъм няма нищо общо нито с Европа, нито с Америка. Пред телешкия поглед на всички ни едни забогатяха неизмерно много, други стигнаха до кофите за боклук. Да сте чели от години насам статистика за самоубийствата в България? Не познавам някого, който на 10-и ноември да не беше грейнал от радост и надежда. Къде са днес радостите ни?... Десет години в историята на един

ТД „Одринска епопея“ в Поморие празнува 80 годишен юбилей на почетния председател Елена Мурджева

Тракийци в Поморие празнуваха юбилей на почетния председател на дружеството Елена Мурджева. Сред официални гости, дошли да поздравят рожденичката бяха Иван Алексиев, кмет на Поморие и Адам Адамов, председател на Общинския съвет.

Весело настроение, песни, музика и пожелания за 100-годишен юбилей!

Честито на госпожа Мурджева и от ръководството на Съюза на тракийските дружества в България!

народ не са много, но в един човешки живот никак не са малко.

Политиците непрекъснато ни казват: „Тази година беше тежко, догодина ще бъде още по-тежко. След това ще се оправим“. Е, колко години може да се издържа с празни обещания и празен стомах?... И въпреки това картината е странна. България вече е демократична държава – и появата на подобни интервюта е едно доказателство. Никой вече не може да държи властта 45 години. В същото време народът ни – по-често гладен, отколкото сит – мълчи и си кротува. Никакво съмнение няма – в живота ни отново се настаня страхът.

А от напласения човек всичко може да се очаква. И се оказва, че пак се изправяме пред оцеляването. То ни спасява, но то прави и живота ни уродлив...

... Оправянето на съдбата ни е възможно на първо място с генетичните качества, които все още

никой не може да ни отнеме. Новият век обаче иска образовани хора. И ако ние не направим поредното безумие да си унищожим образованието, каквито симптоми тревожно се забелязват, ако спасим и развием културното подаване, което имаме, България ще влезе достойно и предостойно, въпреки бедността си, в новия информационен век, във века, който повече от всичко иска образовани хора. А не като обслужващ персонал, за какъвто очевидно ни пригласят. Но истинското оправяне започва тогава, когато един народ спре да търпи бедите си!

Въпросът е съдбовен! Нашата държава трябва да създаде условия и привлекателност за своите чедра. Виждам още колко много млади хора са се пригласили да напуснат България. Виждам колко страшно е да се опразни една държава от младостта си. И в същото време мисля, че могат да се намерят решения, които да ни извлекат от тая тягостна картина на опустяваща държава. И затова не мога да разбера парламентаристите ни.

Продължава на 7-а стр.

НИКОЛАЙ ХАЙТОВ: БОРБАТА СЕГА Е ЗА НАШИТЕ ДУШИ, ЗА БЪЛГАРСКОТО НИ САМОСЪЗНАНИЕ

А най-лесно се манипулира човек, който има съзнание на космополит

ИНТЕРВЮ НА ЛИЯНА ФЕРОЛИ
С НИКОЛАЙ ХАЙТОВ

През 1994 година в Кърджали ни гостува Николай Хайтов, по случай неговия 75-годишен юбилей. Тогава попитах боеца-стожер за българщината откъде намира решимост и стимули да продължава неуморната си съпротива срещу отродяването, срещу обезбългаряването:

– Стимулите и поводите са толкова много, ми отговори той, че дори не мога да ги изброя всичките в момента. Но най-вече идват при рисковите моменти в живота, като този, в който сега се намира България. Говоря за този срыв, който се вихри сега по всички направления – и в материалната, и в духовната сфера. Кина, театри, читалища, едвам дишат. Да не говорим за художествената самодейност, тия неща вече ги изкорениха. Сега пък на топа на устата – литературата. Искат да разцепят Съюза на писателите, така както разцепиха Синода, партиите, сега съда, **всичко искат да нацепят, за да не остане в тая държава нищо яко и здраво.** Затова се съгласих да стана и председател на СБП. Не защото не ми се пише, а защото бих искал да помогна да не съсият и тази крепост на българщината.

– Искате да кажете, че отново борбата е за съзнанието на българина?

– Да, това е най-ожесточената борба, която се води сега. Защото ние нямаме нефт, за да воюват за него, нямаме и въглища – изкопахме ги, колкото имаше, след някоя година и горите ще досечем. Тогава за какво да ни завоюват, след като нямат икономически изгоди. Затова вече борбата е за българското ни самосъзнание, за душите ни, за това какъв си, как се чувстваш. Вземим му на човека гордостта, заличи от съзнанието му българското самочувствие, смачай му фасона и оттук нататък можеш да правиш с него каквото искаш. Такъв човек няма кураж, нищо няма. Пък и най-лесно се манипулира човек, който има съзнание на космополит, т.е. този, който няма родина, а всеки кът от света би могъл да се превърне в негов родина, ако той поиска. Само че това никъде по света на практика не става и никога няма да стане. Това е още по-голяма химера, отколкото е комунизмът.

– Вие винаги сте ценили идеалите и идеалистите, но и зад комунизма и фашизма стоят идеали. Кое ги опощява?

– Хората. Те проектират върху идеите своите най-лоши качества. А иначе кой бяга от демокрацията, кой бяга от свободата, сам да избира задачите си. Но всичко зависи от човека, който прилага демокрацията. Ако той е един гангстер, маскиран мошеник, подкупен човек, може да очерни живота на цял един народ. Затова аз не вярвам нито на една дума от предизборните манифести.

– Но дали пък самите принципи на демокрацията не създават условия за изкривявания, за безсъвестни апетити и искания?

– Има при нея такъв момент, тя има този недостатък. Отчита го и такъв лидер на демокрацията като Чърчил, който е казал, че това е едно гадно управление, но не е измислено по-хубаво от него. Тя дава свобода, която се превръща автоматично в свобода, а от нея по-тежко, мръсно и по-опасно нещо няма за една държава, както е сега при нас. Сегашният хаос се дължи точно на тази извържана демокрация, на демагогията.

– Като председател на СБП, ще съ-

действате ли за приемането на закон за опазване на българския език, подобен на френския?

– Изготвихме такъв закон по подобие на френския, защото французите дадоха пример на Европа, че езиците трябва да се защитават. Той вече е внесен в съответната комисия при НС и си чака своето време (б.а. – досега са внасяни десетки подобни закони, но нито един не е приет). Мисля, че следващият парламент ще го приеме.

– Доста често изразявате и тревогата си за българското образование...

– Да, защото това, което сега кроят на българското образование, т.е. Световната банка да поеме надзора му, ще го свърши. Те ще подбират и учебниците, и програмите, и всичко останало.

– Но нали ще дават и парите...

– Какви пари дават. Един път дават, два пъти вземат. Предвидили са над 40 млн. долара, 2/3 от които отиват за техните специа-

листи, консултанти, а останалите ще отидат за подкупване на нашите чиновници, за тези, които ще узаконят тяхното управление.

– Те държат и за тестовата система на оценяване, това добре ли е?

– Цяла Европа изостави тази система, тая ли сега ще я прилагаме. Като е нещо добро, що не я въведат във Франция, която е по-културна държава от Америка. Там принават старата, класическата система с изпитните оценки. Тестовият способ е в някаква степен механичен. Той не дава никакви гаранции, че хората излизат от училището с широк кръгзор. По-скоро са с тясно специализирана насоченост, като машините.

– Тук на тези хора можем да противопоставим нашите широко кроени родопчани...

– Да, такива са родопчаните, защото са планинци, защото тук се е извършвал един хилядолетен естествен подбор на породата хора. На тия планински зъбери при суша,

глад, градушки умните са оцелявали, глупавите са загивали. И така, лека-полека, те стават особено елитна раса.

– Вие на този корен ли дължите своята жизненост, енергия, своя дух, своето творчество?

– Много е възможно, никой не знае. Това, което аз знам за себе си, е, че моята генетична програма е била готова, дадена е много преди моето раждане и това, което имам, е дадено от десетки прадедовци. Каквото засукано имам в моята природа и като здраве, и като мисъл, е от тях. Едно от големите ми предимства е това, че съм се родил именно в Родопите, именно в балкана.

– Както обикновено, те преживяват и сега доста трудно, каквобихте казали на прекрасните обитатели на Родоп?

– Да не бързат да я напускат, да не бързат да се изселват и да не търсят по-лесния, по-сладкия, мек живот в града. Вгражданянето, урбанизацията, това е оня голям казан, в който се сварява човешкото живо месо. Моралът, доколкото го има, изчезва. Хората забравят да си кажат „добър ден“, макар че живеят в една кооперация. Преди хиляди години хората са се поздравявали по-учтиво. Това сега е едно

варваризиране. Макар че думите ми може да звучат като утопия, защото хората се увличиха на сладък живот. Консумативната стихия ги носи и влачи и тя няма край. Всеки иска да пие водка, да сложи крак върху крак, да седне на тротоара. Сега на кино, после на купон – това сега е идеалът на младежта. Е, това е, което ще ни види сметката.

– А има ли изход?

– Има, и аз го виждам в едно разумно държавно управление, което ще промени възпитанието на младежта чрез училището и учителите. Да се почне оттам, откъдето са започвали всички големи реформатори. А не като започнем да си продаваме образованието и да го даваме в ръцете на по-неграмотни от нас, каквито са американците. Вместо това, трябва да си върнем старата усъвършенствана система от 1937–1938 г., от която младите хора излизаха родолюбци, обичаха България. И такива хора са готови да жертват нещо от себе си за нея.

20 години от кончината на Н. Хайтов

„Истината трябва да се каже и запази, докато все още не е станала жертва на специалните механизми за изтриване на историческата ни памет“

Необратимо е само изчезналото веднъж национално самосъзнание

Николай Хайтов: *Ще ни има ли в нашата райска земя - праточеска България? Зависи от нас и от нашата будност за истината.*

А който има ухо да я чуе, вече никога няма да оглушава.

Не вече съдбата на литературата ни е на дневен ред, а съдбата

на народа ни и на България – ще я има ли, няма ли... /Н. Хайтов/

Лияна Фероли

На 30 юни, т.г. се навършват 20 години от кончината на големия български писател, драматург, публицист и родолюбец Николай Хайтов. Малко преди да напусне нашия свят, казва на поета-издател Минчо Минчев: „Смърт няма!“ Виждал е продължението на живота си в словото, в примера и отговорността си пред Родината и народа си. Показа и в творчеството си тази негова пълна съпротива срещу житейската невъзвратимост. Само външно, в края на 1996-та и началото на 1997 г., се оттегля, затваря се в

себе си, прекарва в мълчание, а после и няколко години в размисъл, за да се завърне съвсем по хайтовски с „Троянските коне в България“ и продължението на „Предизвикани изповеди“ – „Който има ухо, да чуе“. Последната му публицистична книга, в която изплаква болката си за Отечеството и дързостно заклеява, назовава по име, виновниците за неговото съсияване.

В нея той казва: „Любителите на изящната словесност да не очакват стряскащи естетически изненади, защото целта на

настоящата книжка, не е да забавлява читателя, а да го запознае с част от истината, до която съм се добрал, видял или по друг начин узнал. Това е истината, от която зависи ще ни има ли в нашата райска земя – праточеска България. Тази истина трябва да се каже и запази, докато все още не е станала жертва на специалните механизми за изтриване на историческата ни памет, които са в момента целенасочено задвижени към преускорено действие.

Продължава на 3-а стр.

ИСКРА ЧЕРНЕВА

На 31 май в литературния салон на КК „Тракия“ в столицата се състоя възпоменателна вечер в памет на Любомир Шопов – български дипломат, дългогодишен член на ВК на СТДБ и защитник на тракийската кауза. Бе представена последната му книга „Titanic.BG“, която излиза малко преди той да напусне този свят.

За да почетат делото и живота му, тук бяха председателят на СТДБ Красимир Премьянов, семейството на Любомир Шопов, чл.-кор. проф. Иван Гранитски, поетът и председател на СБП Боян Ангелов, Румен Петков – председател на ПП „АБВ“, журналистът Любомир Коларов, о.з. полк. Горан Симеонов – председател на Асоциацията на разузнавачите от запаса, о.з. полк. Чавдар Петров – председател на Асоциация „Сигурност“, художникът Анатолий Станкулов, дипломатът Милен Люцканов, тракийци.

С думи на почит към дейността на Любомир Шопов и благодарност към семейството му се обърнаха Красимир Премьянов, чл.-кор. Иван Гранитски, Чавдар Петров, Горан Симеонов и Любомир Коларов.

Любомир Шопов е дипломат, кадрови служител на Външното разузнаване на България. Той е автор и на книгите „Отдел Трети“, посветена на външната политика на България на Балканите, „Геноцид“, разкриваща нерадостната съдба на тракийските бежанци, „Турският въпрос и държавната сигурност“, „Измамата“.

Последната му книга „Titanic.BG“, е метафора за потъването на България. Съпоставката е с кораба Титаник, който потъва за 2 часа и 40 минути, а България потъва цели 30 години.

Откъс от книгата „Titanic.BG“:

На 10 април 1912 г. корабът „Титаник“ с 2500 пътници на борда се отправя в първия си презокеански рейс от английския Саутхемптън до американския Ню Йорк. За нещастие на пътниците и екипажа, на четвъртото денонощие корабът се блъска в айсберг и за 2 часа и 40 минути е погълнат от океанската бездна, заедно с над 1500 души.

Ситуацията в България неслучайно днес често се сравнява със съдбата на „Титаник“. Но британският частен пътнически лайнер потъва за 2 часа и 40 минути, след внезапно налитане върху огромна ледена планина, която разцепва наполовина корпуса му. А трюмовете на българския държавен кораб вече 30 години бавно, преднамерено и пла-

номерно се пълнят с мътилка, чиято тежест неумолимо може да го отпрати окончателно на дъното. Много капитани вече се изредиха в този нелек и решаващ рейс. Други нетърпеливо чакат своя час. И те да поуправляват кораба! И те да вкусят от ВЛАСТТА!

На 10 ноември 1989 г. бе извършена смяна на поколенията в ръководството на БКП. Михаил Горбачов генерира оставките на ръководителите на „братските“ на КПСС партии в европейските социалистически страни. Тодор Живков обаче, като трън в очите, бодеше амбициите на свръхегоцентричния съветски ръководител, който прокламираше демокрация, гласност и перестройка, но грубо налагаше своята воля там, където считаше за необходимо.

Българският партиен и държавен ръководител си позволяваше дори да го предупреждава с писма за опасностите на курса, по който Горбачов бе поел. България вече от години, в рамките на възможното, отваряше икономиката си към Запада и Изтока, а БКП предвиждаше либерализация на стопанския живот и постепенно оттегляне на партията от прякото ръководство на държавата. Висши партийни функционери „топеха“ Живков пред Горбачов, който по същество се опит-

ВЕЧЕР В ПАМЕТ НА ПОСЛАНИК ЛЮБОМИР ШОПОВ

ваше да наложи същия подход, но не знаеше как и не искаше друг да бъде преди него.

Към края на 80-те години на миналия век Студената война прекърши гръбнака на СССР и на социалистическата общност. С решаващото предателство на Михаил Горбачов и на Борис Елцин. САЩ и „кадифените“ революции в Европа смениха ръководствата в европейските държави – членки на социалистическия Съвет за икономическа взаимопомощ. Вече в нова ситуация, те бързо се ориентираха към Вашингтон, НАТО и Европейския съюз. На условия за сближаване и интеграция, които в известна степен зависеха и от равнището на собственото им икономическо състояние, националната специфика и значението за Запада. Както и от капацитета на лидерите на политическите сили, дошли на власт в отделните страни.

Курсът на започналото в края на 1989 г. „презокеанско плаване“ на българския „Ти-

таник“ към ДЕМОКРАЦИЯТА, ОЛИЦЕТВОРЯВАНА СЪС СЪЕДИНЕНИТЕ АМЕРИКАНСКИ ЩАТИ, бе зададен от „капитаните“ Петър Младенов, Андрей Луканов и Александър Лилев. Трудно е да се определи степента на външния натиск и въздействието на вътрешни и личностни фактори върху техните индивидуални и общи действия около и след 10 ноември 1989 г. Силните магнитни полета тогава завъртяха стрелката на българския политически компас през „перестройката“ на Михаил Горбачов към неолибералния модел на Запада. Все пак „океанските течения и ветрове“ позволяваха да се потърси и по-полезен за държавата маршрут, но за това се искаха компетентност, решителност и държавнически подход. Бившият министър-председател Георги Атанасов споменава: „*завладяха ни омразата и нагонът към саморазрушение. Можеше да се върнем малко назад, да се преориентираме в икономиката...*“

20 ГОДИНИ ОТ КОНЧИНАТА...

Продължение от 2-а стр.

Да не говорим за т.н. „битова забравя“, която си е наш български патент и на която се дължи удивителното повторение на едни и същи наши национални злополучия и грешки.

И още: „Преходът у нас премина в необратима катастрофа. България е от десет години полигон за изпробване на съвършено непознат досега механизъм за унищожението на цял един народ и неговата държава със съдействието на самия този народ и неговите основни институции – Парламент, Президентство, министерства, които заработват

в един момент по чужда програма, без видимо нарушение на нито един от основните принципи на демокрацията... Само със средствата на легализираните масови подкупи под формата на едни или други „проекти“, натикаха родната интелигенция в това пъклено дело.“

„Дали сериозно допускам, че България може да бъде заличена от картата? Едва ли. Такова нещо съвременната фарисейска дипломация няма да позволи. Само че и Панама не бе заличена, но бе подчинена! Искам да кажа: Ще ни латинизират – това е достатъчно. Както Салвадор, Никарагуа, Хаити и т.н. Всъщност ние

сме вече латинизирани.

Основните държавни функции сега у нас се изпълняват от Международния валутен фонд и Световната банка. Немислимо е правителство без благословията на тези две пипала на доминиращата ни световна власт и на Евросъюза.

Аз не изпитвам нито капчица доверие към Евросъюза и театралната му евроинтеграция. Твърдо е у мен убеждението, че той е абсолютен съучастник в тихата, но сломяваща ни с всеки нов ден антибългарска операция...“

„И затова ще си позволя да повторя: Евросъюзът е Черната дупка, която ще глътне Звездата на България.“

„Европа е една вече овладяна територия на Щатите.“

„Всичко друго в материалната сфера е възвратимо. Неизменно е само изчезналото веднъж национално самосъзнание. И изчезналият идеал!... Може ли да оставиш народа без каквото и да било национален идеал и да му пробутваш вместо това „европейския“ му път!...“

С последната си книга творецът и страстен патриот – Николай Хайтов ни предупреждава: „Който има ухо да чуе, вече никога няма да оглушава.“ И този слух за истината можем да придобием най-вече със 133-те страници на тази книга.

А за утеха – можем по-често да се вглеждаме в зеленикавите му очи, излъчващи характерната хайтовска надежда за бъдност и бъднина...

ПРЕДСТАВЯНЕ НА КНИГАТА „НИЩО ПО-МАЛКО ОТ ВЕЧНОСТ“ НА ТОНИ МАРКС

ИСКРА ЧЕРНЕВА

Литературният салон към КК „Тракия“ закри сезона с представянето на книгата на Тони Маркс (литературен псевдоним на Антоанета Матева) „Нищо по-малко от вечност“ – един увлекателен разказ за изпълнената с много драматични превратности част от българската история – масовото избиване и прогонването на тракийските българи от родните им места през 1913 г. Всичко това е пречупено през истинската съдба и преживяванията на едно обикновено българско семейство от малко живописно селце, което днес се намира на самата граница с Турция, през годините с различни имена, едно от които е Еникьой или Ново село, днес – Резово. В книгата ще намерим много история, касаеща най-вече Илинденско-Преображенското въстание и съдбовните последици след края на Балканските войни, когато животът на българите по тези места се превръща в истински ад. Трагичните събития определят и основните послания на произведението: никога да не забравяме корените си – откъде идваме и накъде сме тръгнали, да ценим миналото си, да вярваме, че доброто винаги побеждава, че от нас зависи как да изживеем живота си – като роби или като герои.

В романа има много интересни па-

ралели между минало и настояще. Миналото, освен, че ни напомня за славните и трагични събития, присъства и емоционално – ще се върнем още по-назад във времето и ще прочетем отново легендата за Вълчан войвода, за Индже войвода, за Странджа планина, ще намерим и автентични текстове на обичани странджански и тракийски песни: „Бяла Стана“, „Калиманко Денко“, „Ясен месец“. А след това ще се потопим в спомена за дявовата къща, за незабравимите детски Коледи и ваканции на село, ще усетим мириxa на сладкото от смокини, на прясно окосената трева, на старата черница, изобщо – мириxa на детството, с което никой от нас не иска да се раздели.

И накрая, може би най-важното послание в този роман е написано в самия му край – „Съдбата разбра, че е победена“. Отплатата ѝ към тракийските страдалци е цяла една вечност и забрава!

В края на вечерта много емоция предизвиква изпълнението на странджански песни от студента в Музикалната Академия в Пловдив Петър Шаков.

Книгата „Нищо по-малко от вечност“ можете да закупите в книжарницата на издателство „Захарий Стоянов“ на ул. „Стефан Караджа“ 7А.

Очакваме Ви отново наесен!

ДАРЕНИЕ ОТ КНИГИ ПОКАЗАХА ТРАКИЙЦИ В ХАСКОВО

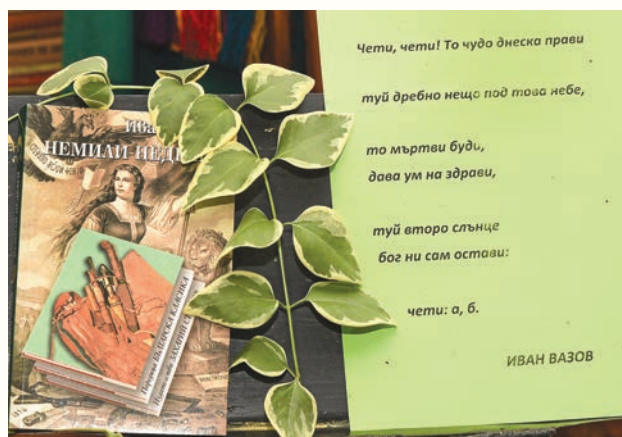
ЗЛАТКА МИХАЙЛОВА

Тракийското дружество „Георги Сапунаров“ и Народно читалище „Тракия 2008“ в Хасково откриха изложба на дарена и новопостъпила литература в читалищната библиотечна сбирка. Тя е своеобразен поклон пред българското слово, част е от националната инициатива за насърчаване на четенето, каза председателят на дружеството Кирил Сараджев.

Подредени са книги на патриарха на българската литература Иван Вазов, на Ботев, Каравелов, Стоян Михайловски, Йордан Йовков Елисавета Багряна, Николай Хайтов и други родни и чуждестранни автори. Акцент в колекцията са и луксозните издания, посветени на 200 годишнината от рождението на Георги Сава Раковски. Показани са и нови изследвания на тракийска тематика, сред които са тези на доц. Георги Митринов и на Историческия музей в Свиленград. Представени са книги на писателите Иван Енчев и Росица Станева, които пишат на тракийска тема, както и други хасковски творци. Екземпляри от детските книги с автори Ангел Каралийчев, Елин Пелин, Валери Петров ще бъдат предоставени на българските неделни училища в Одрин и Истанбул, съобщи председателят на читалищното настоятелство Димитрийка Христова.

■ Снимки Янко Найденов

ПОКЛОНЕНИЕ ПО СЛУЧАЙ ДЕНЯ НА БОТЕВ И НА ЗАГИНАЛИТЕ ЗА СВОБОДАТА НА БЪЛГАРИЯ В СЕЛО БУЗОВГРАД, КАЗАНЛЪШКО

ПОЛИНА СТОЙНОВА

На 2 юни 2022, в малкото казанлъшко село Бузовград, поклонението по случай Деня на Ботев и на загиналите за свободата и независимостта на България, остави специален спомен сред присъстващите представители на Тракийско дружество „Одрин“,

НЧ „Любен Каравелов – 1921“, ОУ „Васил Левски“, Кметство Бузовград, Клуб на пенсионера „Бузово Кале“, Туристическо дружество „Орлово гнездо“, селяни и съседи.

След две пандемични години, като че ли бяхме забравили силата на взаимността. Почетохме паметта на Ботев, Каравелов и Левски, на загиналите бузовградчани и на

онези, чиято следа все още издирваме. Чухме стихотворението „Потомци Ботеви“ речитирано от 7-годишната Радка Здравкова Добрева и в минутите, които ни оставаха до сирената в 12 часа, Лиляна Алтънска, директор на местното училище, предложи да речитираме всички заедно стихотворението „Хаджи Димитър“. Млади и възрастни под-

хванаха сстихотворението в унисон, който породил незабравими емоции. Точно в края, сирената заглуши гласовете ни и запазихме двуминутно мълчание – разчувствани и с пълни сърца – в памет на предците ни, загинали за свободата ни.

■ Снимки: Лиляна Алтънска

ПРОФ. ЕЛДЪРОВ: БЪЛГАРСКИЯТ ПОЛИТИЧЕСКИ МОДЕЛ ЗА МАКЕДОНИЯ – ЧУВСТВА, ИДЕОЛОГИЯ И ПОПУЛИЗЪМ

ИНТЕРВЮ НА ВЕЛИАНА ХРИСТОВА

Защо се сърдим на съседите, които последват свои цели, а не на нашата държава, че не се погрижи навреме за собствения си интерес, казва известният учен и изследовател на историята на Македония проф. Светлозар Елдъров в интервю за „Гласове“ и Велиана Христова.

– В последните седмици виждаме тежък натиск върху България да сваля вето за начало на преговорите за влизане на Северна Македония в ЕС – не само от страна на САЩ, но и основно от Франция и други големи европейски държави. Защо натискат нас, а не искат от РСМ да спре с кражбата на историята ни и с провокациите спрямо нас?

– Защото става въпрос за актуална геополитика, а не за историческо минало. Евроатлантическата интеграция на РСМ и Западните Балкани е политически процес, в който се вземат конкретни политически решения, а не научна дискусия, в която се обсъжда историческата истина. Нима някой от нашите държавници и политици е очаквал друго? Нима забравихме за Берлин 1878 г., Ньой 1919 г., Париж 1947 година? И тогава историческата истина беше на наша страна, но властелините на световната политика отсъдиха друго. Нима не знаехме, че най-съдобносните решения за България и Балканите се вземаха не в София и Скопие, а в столиците на великите сили? Историята и тогава пак си беше същата. Кой беше казал, че Балканите произвеждат повече история, отколкото могат да консумират? Приписват тази фраза на Чърчил, но може да е на Бисмарк или просто да е дълбоко вкоренено предубеждение на „колективния Запад“, което обаче ярко проличава и в актуалната евроатлантическа политика във връзка със споровете между България и Северна Македония. Дори на мен, като историк с над 40 години отдадени на историческата наука, твърде наивна и несъстоятелна ми изглежда претенцията да укоряваме ЕС и/или САЩ, че отдават приоритет на своите собствени политически интереси, а не на научните изследвания на БАН. Затова ще се радвам, ако чрез това интервю получа възможност да коментирам темата за българо-македонските отношения именно като историк, какъвто съм, а не като политически коментатор, какъвто никога не съм бил и не желая да бъда.

– Като историк как виждате българската политика по отношение на РСМ в последните години?

– Виждам един неизменен политически модел, който се възпроизвежда във всяка политическа епоха във връзка с Македонския въпрос. Три елемента съставят неговата константа – чувства, идеология и популизъм. Всички съдобносни решения на българската политика по отношение на Македонския въпрос са вземани в състояния на своеобразен политически афект, съпроводен от силна национална възбуда, в условията на доминираща в дадения исторически момент идеология и под въздействието на бурен обществен натиск, подтикван впрочем от самите управляващи.

Така е през 1912 г., в навечерието на Балканската война. Тогава България ври и кипи – Итало-гурската война е възбудила обществен интерес към съдбата на поробените българи, „магарешките атентати“ на ВМОРО и провокираните от тях кланета още повече нажежават обстановката, цялата страна е залята от протестни митинги, най-често употребяваната дума в речите, скандиранията и резолюциите е „война“. В такава обстановка се съставя и подписва Договорът за приятелство и съюз между Царство Бъл-

гария и Кралство Сърбия със съпътстващите тайни анекси и военни конвенции, които стават основа на Балканския съюз. Този договор, който рязко подмени следваната дотогава политическа линия за автономията на Македония с нейния дележ, и особено тайният анекс, в който десет пъти се споменава името на Русия и руския император като гарант и арбитър, е роден в условията на доминиращата тогава неославянска идеология, на която България е един от най-ентузиастичните знаменосци (да си припомним Славянския събор в София през 1910 г. и другите славянофилски манифестации в навечерието на Балканската война).

В подобно, дори още по-обострено афективно политическо състояние, е взето и решението на 16 юни 1913 г., което отваря пътя на злощастната и разорителна Междусъюзническа война. Неслучайно тази акт остава в историята като „Престъпното безумие“. Тогава България пак гори в огнени страсти, пак бушуват емоции и митинги, ражда се и нова идеология, която отрича славянството и православието като дотогавашни стожери на националната идентичност. В същите условия и с държавна политика, която вече се ославя изцяло на Германия и Австро-Унгария, през 1915 година е взето решението за влизането на България в Първата световна война на страната на Централните сили и са подписани съответните договори и военни конвенции. Така е и през 1941 г., когато Царство България се присъединява към Тристранния пакт, нова е само доминиращата идеология – фашизмът в неговите национални разновидности.

Този „български модел“ по отношение на Македония и македонския въпрос отново ярко проличава в историческите събития и процеси в годините след 9 септември 1944 г. до разрива с Титова Югославия през 1948 г. И тогава идеологията е нова – „пролетарският интернационализъм“. Пак има „всенароден ентузиазъм“ под формата на митинги и събрания, пак бушуват чувства и страсти. Има си и актуална велика сила – СССР. Последиците за България и Македония са всеизвестни.

И днес е така, само идеологията е сменена – либералната демокрация, европейските ценности, евроатлантическата интеграция. Нови са и героите, разбира се. Популизмът се модернизират – вече предпочита не улиците и площадите, а медиите и социалните мрежи (макар напоследък да видяхме и почти класически митинг „а ла 1913“ под мотото „Не предавай Македония!“). Моделът обаче е идентичен, резултатите – също.

Много може да се говори и пише за този

„български модел“, който впрочем не е нищо по-различно от „политиката на чувствата“, освен с националните си особености и историческите адаптации. Но ако продължа в този дух, ще стигна до въпроса що е то българската национална доктрина и има ли тя почва у нас, на който може да съперничи само Македонският въпрос, затова спирам дотук.

– Говорите за „приемственост“ в историческото ни поведение. В тази поредица как оценявате Договора за приятелство, добросъседство и сътрудничество от 1 август 2017 г.?

– Коментирал съм го по медиите главно чрез метафори – като „сградата, чиито архитекти са я проектирали без арматура“, като „копчето, на което са забравили да пришият балтон“, като „писмо до Дядо Коледа“ и други подобни в тоя дух. Знам, че никак не е дипломатично и политически коректно, но го правя, защото в една публична дискусия чух наш (бивш, настоящ?) дипломат, може би по някакъв начин свързан със създаването на Договора за приятелство, добросъседство и сътрудничество, или поне близък до средите, от които е произлязъл, да го представя като „шедьовър“. Като лаик в тази сфера обаче се питам, как така този „шедьовър“ на българското дипломатическо изкуство за пет години не само не проработи, но се наложи да бъде допълван от наша страна с „рамкови условия“, с „обяснителен меморандум“, с „протокол 5 + 1“, т.е. с всичко онова, което авторите му очевидно бяха забравили да запишат в него? Ако наистина беше „шедьовър“, щеше ли да се стигне до вето, което даде невероятния шанс на РСМ да се представя за жертва и което ни изолира и конфронтира с всички страни членки на ЕС, та сега техните представители настойчиво ни увещават да отстъпим? И други такива реторични въпроси могат да се отправят към авторите или почитателите на Договора за приятелство, добросъседство и сътрудничество, но тук ще се огранича само с кратък исторически анализ на неговото съдържание.

Основната част от текста на договора, примерно около 90 %, е буквално повторение на Съвместната декларация от 22 февруари 1999 година. Този документ, подписан от премиерите на двете страни (Иван Костов и Любчо Георгиевски) се появи, както е прието да се казва „в точното време на точното място“ – в разгара на войната в Косово и само месец преди началото на военната операция на НАТО срещу остатъчна Югославия (Сърбия). Съвместната декларация наистина може да се нарече „дипломатически шедьовър“, защото изи-

гра важна стабилизираща роля в региона и по-специално за Р Македония, да не говорим за вътрешнополитическите дивиденди за двамата премиери. Само че, както в повечето случаи с такива документи, ефектът на Съвместната декларация от 22 февруари 1999 година беше колкото конкретен, толкова и краткотраен. Тя изпълни своето предназначение, но по никакъв начин не допринесе за преодоляване на антибългарските настроения и действия в Република Македония, за спиране на езика на омразата или за подобряване положението на българите, които намираха смелост и дързост да демонстрират своята национална идентичност. Достатъчно е да спомена две имена, за да се досетят по-паметливите читатели за какво иде реч – Спаска Митрова и Миленко Неделковски. За другите ще припомним, че Спаска Митрова от Гевгели беше майката, която години наред между 2007 и 2011 година се бореше с македонската съдебна система за своето дете, отнето ѝ уж заради битово-семеен спор. Въпреки българското си гражданство, тя беше влачена по затвори и съдилища, понесе много болка и оскърбления в своята страна, за да загуби накрая битката и да угасне в самота и забвение преди две години. Миленко Неделковски пък е скопският журналист, който тогава воюваше самоотвержено с микрофон и чук срещу българския военен паметник при Каймакчалан и срещу идеята за българска национална идентичност или културно-историческо наследство в Македония изобщо. Декларацията от 1999 година не повлия осезаемо и върху развитието на културните и икономическите връзки между двете страни, не помогна за прокарването на Коридор № 8 и по никакъв начин не преустанови злоупотребата с историческите факти в историографията и образованието на бившата югославска република. Години преди да бъде инкорпорирана почти дословно в Договора за приятелство, добросъседство и сътрудничество, тя вече беше анахронизъм.

– А другите 10%, за които говорите?

– Останалите 10 % от текста на въпросния договор се отнасят за създаването, целите и задачите на Съвместната мултидисциплинарна експертна комисия по исторически и образователни въпроси (чл. 8). Без каквато и да е дефиниция на понятието „обща история“, без фиксирани срокове и без конкретни цели, на практика тя се превърна в инструмент, който възпрепятства, а не поощрява разкриването на историческата истина. Вината за това, разбира се, не може да се вмения на нашите колеги, а на ония, които с този „шедьовър“ ги вкараха в матрицата на „история и политика“.

Тъй като имам известен личен опит в диалога с македонската историография от краткотрайното сътрудничество между БАН и МАНУ през 2013–2016 година, за което неотдавна споделих в интервю с Вас, мога и сега да потвърдя, че мисията им никак няма да е лека. Тогава някои институти в БАН и отделни учени бяха поканени да изразят становище или мнение във връзка с евентуално развитие на научните връзки между двете академии в контекста на междудържавните отношения. Поискаха мнение и от мен и аз го направих, но за всеки случай го дадох за публикуване и в сайта на една авторитетна информационна агенция със заглавие „Мястото на българската история и ролята на българската историческа наука в отношенията между България и Македония“. Наскоро проверих, че текстът все още е достъпен и това ме освобождава от необходимостта да се разпростирам по този въпрос.

Продължава в следващия брой

ЦЕРЕМОНИЯ ПО ВРЪЧВАНЕ НА НАГРАДИТЕ НА УЧАСТНИЦИТЕ В НАЦИОНАЛНИЯ КОНКУРС НА ТЕМА: „ЗАВРЪЩАНЕ КЪМ КОРЕНИТЕ“ И „МОЕТО РОДОСЛОВНО ДЪРВО“

На 10 юни 2022 година под патронажа на кмета на столицата г-жа Йорданка Фандъкова се проведе церемония за награждаване на участниците в Националния конкурс за есе, разказ на тема „Завръщане към корените“ и за рисунка на тема „Моето родословно дърво“.

Организатор на конкурса е Национално тра-

РЪКОВОДСТВОТО НА СТДБ Е ПРЕДЛОЖИЛО ОТЕЦ АЛЕКСАНДЪР ЧЪКЪРЪК И ГЕОРГИ ГЕРМАНОВ ЗА НАГРАЖДАВАНЕ С ДЪРЖАВНИ ОТЛИЧИЯ

ЦР на СТДБ е направило предложение до държавните институции за награждаване на отец Александър Чъкърък и Георги Германов с държавно отличие – орден „Кирил и Методий“ първа степен.

Надяваме се, че предложението ще бъде уважено и ще се засвидетелства уважение към двамата тракийски българи, които всеотдайно работят за българската кауза.

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакционната колегия на вестник „Тракия“ честитят на рождениците на Съюза през месец юли:

Стоян Райчевски – София..... 1 юли 1944 г.
д-р Динко Странски – София 1 юли 1979 г.
Михаил Вълков – Ямбол 5 юли 1953 г.
Татяна Атанасова – Павликени 5 юли 1961 г.
Златка Чолакова – Хасково..... 8 юли 1961 г.
Тоню Тонев – Средец..... 11 юли 1950 г.
Елена Чифликова – Кърджали 14 юли
д-р Юлия Григорова – София..... 16 юли 1963 г.
Минка Божкова – Исперих 18 юли 1949 г.
Недялка Тенева – с. Осеново..... 18 юли 1968 г.
Маруся Любчева – Бургас 20 юли 1949 г.
Маргарит Петров – Харманли..... 25 юли 1955 г.
Иван Стамболиев – София 25 юли 1948 г.
Верка Секулова – София 27 юли 1942 г.
Златка Стайкова – София 26 юли 1942 г.
Цанко Атанасов – Стара Загора 28 юли 1977 г.

кийско сдружение „Завръщане към корените“ и „По обратния път на дедите ни“ с председател Божана Богданова.

Официалните гости на мероприятиято бяха:

Дончо Барбалов, зам.-кмет на СО, експерт Галя Георгиева от МОН и Красимир Премънов, председател на СТДБ. Те поздравиха наградените деца.

Продължение от 1-а стр.

СКРОИХА ЗЛЕ ШАПКАТА...

Вместо да търсят решения на съдебни въпроси, те продължават по най-гановски начин да ги политизират

Никога няма да се съглася с това, че да си партизанин на партията си е по-достойно, отколкото да бъдеш патриот на родината си!

Един Господ знае колко време можем да издържим така!

...На среща с читатели една жена ми каза: „Лесно ви е да говорите за нация и национални ценности, но в същото време Вашият син живее и учи в Америка“.

Никой не ме е обиждал толкова много. Не само защото изобщо не е вярно. Нямам нищо против децата ми да получат онова, което е потребно на всеки българин – и европейско, освен едно добро национално мислене. Но сигурно ще бъде нещас-

тен, ако децата ми тръгнат да търсят късмета си по чужди земи. И на никаква цена не желая да повярвам, че България ще оглупее дотам, да изостави децата си да мислят, че тя не може да им бъде Отечество. Това би било най-непростимото предателство в новата ни история!

...Оказа се, че времето всичко прощава... Но един от въпросите, на които нямам отговор, е що за политици въдим, щом си мислят, че съдбата на България се е решила, когато те са се пръкнали на белия свят. И ние като държава правим, струваме, все започваме все отначало. Божови сме на пълното отрицание, дай ни да събаряме направеното от предишните, там грешка нямаме. И няма защо да се чудим, че Унгария, Чехия, Полша са вече

успешни европейски държави. Те спряха да се делят на „наши“ и „ваши“, а на можещи и неможещи, на патриоти и на търговци с патриотизма.

На 9 септември 1944 година тотално беше отречено всичко, сътворено в държавата ни. Това бе едно от най-големите престъпления на „социалистическата революция“. За съжаление днес повтаряме същото. Мъдростта на един народ, и най-вече на онези, които го ръководят, най-малко не когато се разрушава, а когато се използва миналото в полза на бъдещето. Кой умен народ си позволява да изхвърля така лекомислено подготвените си хора, както ние вече толкова пъти го правим в историята си?!

Сред новите лица, които поемат съд-

бините на България, има немалко умни хора, но има и невероятен партиен боклук.

Друга голяма беда е духовният и ценностен хаос, в който се въртим. Вече почти скъсахме пъпната връв на младите с миналото – с ценности и личности от най-великите години на България. Опасно и страшно е да се секат корените на един народ.

...България винаги е имала своите дупедавци. Но утрешният век не ще е на тях, а на народи – личности, народи с мозъци, а мозъци България също винаги е имала и за щастие още има.

Отглеждането на българска земя на хора, които вече не са българи, а и никой не знае какви са, е истинско нещастие!

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: д-р Ваня ИВАНОВА, чл.-кор. на БАН проф. Васил ПРОДАНОВ, чл. кор. на БАН Иван ГРАНИТСКИ, д-р Динко СТРАНКИ, Мария БОЖКОВА, Хубен СТЕФАНОВ; Тодор КОПУЕВ
Дизайн: Мария БУДЕВА; e-mail: stdb_sofia@abv.bg, факс: 02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSGF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044;
Златка Янева (Сливен) – 0897601560; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03;
Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

В СЪВРЕМЕННАТА БЪЛГАРСКА ПОЕЗИЯ НЯМА ДРУГ АВТОР С ТАКИВА МОЩНИ И ЗАВЛАДЯВАЩИ ТРАГИЧЕСКИ ПОСЛАНИЯ

ВАЛЕНТИНА РАДИНСКА Е ЯВЛЕНИЕ В ЛИРИКАТА НИ. ПОЕЗИЯТА Й ЗВУЧИ КАТО ПРИЗИВ ЗА ЧОВЕЧНОСТ

Иван Гранитски

1

70-те години на XX век бяха белязани от мощни поетически ерупции, които озонираха тогавашната българска лирика, внесоха в нея нови идеи, свежа чувствителност и тласнаха напред развитието на стиха и във формално отношение. Откриха се няколко поетеси – Екатерина Йосифова, Калина Ковачева, Миряна Башева и Вана Петкова, твърде различни по натюрел, но обединени от общото желание да излязат извън конвенционалното, извън шаблона, извън трафарета, и плакатно-публицистичната тоналност, присъща на предишните десетилетия. Като естествено продължение на ярките художествени проби на споменатите авторки през следващото десетилетие на арената на българската поезия излезе друга група поетеси, които демонстрираха не само талант, но и непокорен характер. Става дума за Валентина Радинска и Надя Попова, Маргарита Петкова и Милена Лилова, Зоя Василева и София Бранц.

Много благодатен би бил един общ анализ на сътвореното от това талантливо поколение, паралелна съпоставка на мотивите и идеите, които съдържа творчеството им, както и промяната и развитието на стилистичните им особености със всяка следваща книга, носеща неповторимия отпечатък на бравурното и преломно време в края на века.

Нека тук, обаче насочим нашето внимание към Валентина Радинска – поетеса на драматичните изповеди, на изключителното духовно съсредоточаване и съзерцание, поетеса на моралния ригоризъм и непоколебима етична принципност. Още първата ѝ книга „Към мен върви човек“ (1977), впечатли критиката не само със свежестта на поетическата визия, но и с дълбоко драматичната си чувствителност. Пред авторката се редят „червени покриви с гнезда опразнени“, „дървета, които като клади лумват и гаснат в очите ѝ“, щом се наложи раздяла с любимия. Тя усеща, че свободата не е сила, а е доброта и затова иска да открие във всяко обичано тяло храм – така се ражда великолепната метафора, че душата е съд със светена вода.

За ранните творби на Валентина Радинска е характерна пастелната, ефирната тоналност, внушенията са ненаатрапчиви, понякога плахи и смутени, носталгични изповеди. И още тук се появяват някои от любимите ѝ думи – метафори, които след това съпътстват всяка следваща нейна книга. Например – тишината. Тишината, която открива и в рохкавия дишащ чернозем, и във внезапната лятна буря, и в покълващото нежно растение, и в едва съдържаната песен. Но, също така в първата ѝ книга усещаме, че драматичната чувствителност, острите разкъсващи страсти и преживявания ще владят следващите ѝ поетически видения. Поетесата усеща, че няма да има вече и час без той да е обладан от тревога – плашеща, неясна, понякога и страшна.

2

Следващата ѝ лирическа сбирка – „Нощна книга“ (1983), демонстрира вече не само зряло поетическо мислене, преодолело илюзиите на невинната младост, но и много остро критично, осъдително отношение към демагогията, фалша и лицемерието, започващи да владят общественото пространство през 80-те години на 20 век. Валентина Радинска страда, че пътеките между хората все повече буренясват, че отчуждението не само ги завладява, но и фатално ги променя, че

душите им закърняват и умират:

Февруари е. Нощ е. Може би полудявам,
или вече съм луда, затова се надявам:
че все някой ще блъсне настрани своята супа,
своята чаша със вино домашно ще счупи,
и глава ще покаже от своята хралупа,
и ще види снегът как все трупя, все трупя,
и ще види снегът как заспива полека
всяка жива пътека от човек до човека,
как душите са дадени – само прах да събират,
как – послушни и сити – тези къщи умират!

В програмните за тази книга стихотворения „Монолог“ и „Досие“, поетесата с присъщия споделя, че „всичко свято мъртво в теб лежи / убито от лакен и поети!“. И едновременно с това си признава „ведно със тълпата възторжено – и аз бия крак!“.

Внушенията на „Нощна книга“ са тежки и ни водят към усещането за безизходност, безнадеждност, апокалиптичност. При спазване на мащабите и жанровата специфика на изкуството, не можем да не си спомним тук за един от изключителните филми на Вернер Фасбиндер, в който страхът се явява като глобална зловеща метафора. Страхът, който разлага и изяжда човешката душа.

След появата на „Нощна книга“, някои тогавашни литературни критици, които емоционализираха социалната охранителна функция на критиката, упрекнаха авторката в песимизъм и черногледство. Но, днес, препрочитайки посочените стихотворения се убеждаваме, че поетесата е била вярна на своя инстинкт и е пресъздала обективно възмущенията, страховете и моралните несъгласия със социалните процеси по онова време.

3.

Още по категорично възправи глас на несъгласие, негодувание, ярост даже, Валентина Радинска в следващата си сбирка „Не“ (1988). Тук лирическата героиня още по-непреклонно следва и развива напътствията на гордата си съвест. Тя обикаля „съборената

къща на нощта“ и чрез думите – „търсачи на смисъла“ се опитва да задържи последните искрици надежда на отиващия си живот. В „Послепис“, я виждаме да срича безумната азбука на самотата. Героинята е ранима, опустошена от раздели и предателства, клюки и интриги, мълви и безкрайни плебейщини. А в друго знаково стихотворение „Понякога“, побира цялата си мъка в стиха:

... бяха тъй огромни и отчайващи
пространствата на моите мъчания –
особено когато слънцето се вдига
над многословния народ на август,
а аз не можех или не умеях
дори единичка дума да извадя
от гърлото пресъхнало...

Валентина Радинска често пъти отглежда преживяванията на лирическата си героиня с неповторимите излъчвания на Натурата. Тя жадува да постигне хармонията на полските цветя, вслушва се в нежното чуруликане на птиците, чува сладкото шумолене на мравчици, паячета и други божии твари. И тази линия на пасторално съзерцание е в драматичен контраст с мрачните послания на социалната действителност. Но въпреки това, хвърлена в трескавата жаравна на моралната съпротива, тя се усеща едновременно и „палач и жертва“, и „смърт и сътворение“:

И става въгленът, залепнал за сърцето ти,
начало на стихотворение.

Във всяка следваща книга на поетесата – „Чистилище“ (1992), „Всичко“ (1992), „Поне“ (2001), „Дъждовете“ (2009), забелязваме че трагическите интонации стават все по-отчетливи. Още при ранните публикации на Валентина Радинска критиката посочи, колко силно и устойчиво е влиянието на поетесите Анна Ахматова и Марина Цветаева върху нея. Но тук говорим не толкова за сходство на поетиката и организацията на лиричния рисунок, колкото до идейна близост, общи характеристики на чувствителните и

страдащите души. Особено ярко се откроява тази тенденция в последните засега лирически сбирки на поетесата „Употреба на свободата“ (2013) и „Уроци по мъчание“ (2016).

Много проникновени са наблюденията на Панко Анчев върху тази определяща тенденция в поезията на Радинска: Поезията на Валентина Радинска тревожно констатира дисхармонията и упоритото човешко нежелание в обществото да тържествува високата нравственост и човешкото разбирателство. Тази констатация надхвърля личното неудовлетворение и се превръща в свидетелство на оформящите се в края на 70-те години на миналия век обществени настроения и тенденции в развитието на обществото. Днес, от разстоянието на времето в поезията на Радинска можем да проследим как настроенията стават все по-болезнени и все по-ясно става, че причините за личното неблагополучие не са само в отделния човек и те не могат да бъдат премахнати единствено с лична воля за самоусъвършенстване. Защото обществото е заражено и се нуждае от лечение.

Това че много от причините за дисхармонията у човека и обществото са извън личността, не намалява нейната вина и не оправдава отчаянието и безволието ѝ да бъде активна и съзидателна. На лирическата героиня на Валентина Радинска ѝ е тежко; тя е понесла огромни страдания, сблъсквала се е с множество злини и апатии, разочаровала се в приятели, бивала е мамена и подвеждана, но никога не се е отчайвала и не е губела надеждата си, че доброто ще победи. Защото край нея и с нея са били хора умни, силни, благородни, талантливи и те са я окуражавали и подтиквали да се държи и да не отстъпва. Дори и тогава, когато сякаш вече нищо няма смисъл, защото всички са те изоставили или са изцяло погълнати от собствените си грижи и болки, идва някой, който ти подава ръка, става опора на твоето аз и тръгва заедно с тебе по стръмния път към небето и звездите.

4

Нека насочим вниманието си към книгата „Уроци по мъчание“. В тази сбирка ние се потапяме в мъчанията на скръбта, на просветленото себевглеждане, на равностметката на благородството, постоянно атакувано от тъмни изкушения. Изборът да си почтен е труден и страшен, обрича те на самота, лишения, страдания, загуби на идеали, каузи, приятелства, надежди, блянове... Поетесата постоянно изпълва бездните на душата си с плаващите пясъци на спомена. Тя чува как ятата на мечтите „пищят сред мъгли непрогледни“, тя е разтворила сърцето си и кани прииждащата самота.

И в същото време притежава усещането за вътрешна свобода и безпределност, за Разтваряне в Хармонията на Натурата.

Нищо друго, освен птица...

Нищо друго, освен мараня...

От пламтящото пладне се стича
безмилостна светлина.

И като в кехлибар – мушица,
ще зазида денят онемял:
като камък падаща птица
в нажежената мараня...

Поразително е присъствието на знакови и натоварени с дълбока символика думи като: самота, сенки, тъмнина, мъчание, празно, мрачно, болка, без любов, сълзи, ледено, мъгли, зима и прочее, в тъканта на стихосбирката.

Продължава в следващия брой